

O mém učiteli FGE se nepíše snadno – ne snad proto že by mě tížily chmury. Pokud věříme, že člověk má svůj životní úkol, pak FGE ten svůj naplnil po okraj (měrou vrchovatou). Byl milovaným učitelem, otcem spokojené rodiny a skladatelem, který – uvážíme-li samotný rozsah jeho tvorby – nenechal snad jedinou svou myšlenku němou, uzamčenou ve své představivosti.

Avšak i když je jeho obraz pro mne stále živý dnes jako před čtyřmi lety, kdy jsem ho viděl naposledy, jako by nebylo o čem psát. Skromnost, vstřícnost – jistě; ale to jsou konvenční atributy nevystihující osobní kouzlo výjimečného člověka. Člověka bez vlastností, řeklo by se, ale spíš člověka bez vlastností uchopitelných na první dobrou, který obrací pozornost k vnitřnímu světu.

Jako pedagog své studenty nevedl, prostě tam byl. Jeho krédem bylo rozvíjet ve studentovi to, s čím přichází. Snad by se mu dal vytknout nedostatek metodičnosti. Ale jeho samotná přítomnost na hodině znamenala přítomnost intuice, bytí ve svém středu, ať už je jakýkoli, schopnost autentičnosti, stažení se k nejpodstatnějšímu v době, kdy je člověk přehlcen informacemi a mnohostí směrů, které dohromady směr nevytvářejí.

Pro mě osobně byl právě tento vliv nejdůležitější.

Erudice mu však nechyběla. Dokázal si povšimnout nejen kvalit nové skladby ve smyslu 'ars', ale i ve smyslu řemeslné vyzrálosti. Nejednou, když jsem se byl na vlastní pěst věnoval kompozičním cvičením a studiem jiných autorů, upozoroval tento vliv a poukázal na novinky v mých věcech, kterých jsem si já sám ani nebyl vědom. V době, kdy už jsme ani jeden nepůsobili na JAMU, pro mne tyto postřehy vyvrcholily větou: „Tos napsal ty?“ Jednalo se o aranže populárních písní a kupodivu jsem se nezastyděl.

Jeho tvorba jako by se rovněž vymykala snadnému popisu – sděluje hodně, ale po prvním dojmu se o ní se dá říci jen málo. Vzdělaný i laický posluchač dokáže vnímat, jaká je, ale srovnání s jinými autory, stylové zařazení, ať do tradice, nebo do avantgardy se nenabízejí. Mluví se o jeho plodnosti, o duchovním zaměření, ale i to jsou vnějšková zjednodušení. „Aby to svítilo a hrálo“, řekl jednou / citoval jednou Čapka. Vyjádření, které jako charakteristika, nebo dokonce apologetika jeho tvorby působí nevědecky, nevěcně.

Názvuky repetitivnosti, new simplicity, postmoderní prolínání stylů a žánrů, suverénní instrumentace rozsáhlých orchestrálních děl, vrcholně rozvinuté harmonické myšlení, neobvyklé zvukové kombinace v hudbě komorní.

Nic z toho však není výchozím bodem – vše pramení z nekonečného, dramaticky zvrásněného a velkým gestem frázovaného proudu jeho hudby, a nikoli naopak. Z tohoto proudu tak nemůžeme vyjmout a pojmenovat to, co slyšíme, ukázat do not a říct „toto je minimalismus, postmoderna, neoromantismus, 'návrat ke zvuku'...“. Navzdory charakteristickému harmonickému jazyku zde nejsou tónové struktury, které bychom mohli analyzovat.

Jak mi jednou řekl, když jsem básnil o jistém německém malíři: „Když se to dá příliš snadno popsat, je to podezřelé.“ Nedeklaroval sám sebe jako příslušníka nebo popírače nějakého směru či stylu a ani jeho hudba není v tomto smyslu deklarativní – přístup, jenž se nedá snadno pojmenovat, onálepkovat, a je tedy marketingově nevýhodný, a to i na akademické půdě. Jen velmi málo v Emmertově díle je takové povahy, aby se to dalo dát na plakát.

Ale abych nebyl nespravedlivý: vstřelil podněty Nové hudby, jejíž zvukovost, s disonantními útvary postavenými na nástrojové barvě včetně použití mikrointervaliky se – z děl mě známých – objevuje v 6. symfonii nebo v žesťovém kvintetu Trnová koruna.

A hlavně: Dal si do štítu polytempovost. Měl-li přednášet o své tvorbě, mluvil právě o polytempech, o hudbě osvobozené z pevného metra. Pro svou symfonickou i komorní tvorbu vytvářel složitá, i když na papíře přece přehledná a prostá, schémata několika přes sebe jdoucích tempových vrstev. I jeho komorní hudbu bylo vidět provozovanou s dirigentem, který – podobně jako v hudbě aleatorní – ukáže hráčům uzlové body, kde se mají sejít.

U Ivese nacházíme polytempa vytvářející vjem chaosu, „lidskou komedii“ (jak autor sám charakterizoval část ze své 4. symfonie), u Elliotta Cartera je polytempo zdrojem „více dějů odehrávajících se zároveň“ nebo řádem v pozadí zdánlivé neuspořádanosti. U Emmerta, jak řekl jako host jednoho rozhlasového pořadu, je zdrojem „rytmických jevů, které nelze zápisem postihnout“.

Abych se vrátil k osobnímu rozměru...

– plachost, neprosazování se

– napadlo mě – nedostatek uznání údělem?

– příhoda s houslistou (odmítl mu dát noty) nemohu říct, že bych souhlasil, ale „je to dedikované“

– čeština němcova.

Za jeho výstižnými a svébytnými formulacemi jsem tušil důkladnou češtinu Němce narozeného v severních Čechách do smíšené rodiny. Po divokém odsunu bylo rodině dovoleno se vrátit a toto téma bylo očividně citlivé. Jednou jsem se ho pokusil uzavřít tím, že „ta doba byla plná bezpráví“. Mezi řádky vyplývalo, že k onomu bezpráví došlo na obou stranách. On, který by si jako sotva pětiletý svědek rozbombardovaných Drážďan, mohl stěžovat, že byl pouze obětí, na to reagoval „já jsem ten poslední, kdo by to popíral.“

Neznali jsme se tak dobře, aby mi odhalil mnoho ze svého soukromí a téměř nic ze své minulosti. Nedovedu tedy hodnotit, jak se vypořádal s výzvami, jimž v době totality čelil každý.

Psal neustále. Když čekal na studenty, na chodbě. „Někteří kolegové píší v létě, ale to nemá tu...“ ... poctivost? důkladnost? opravdovost? – alespoň tak nějak jsem chápal gesto, jímž větu dokončil a jež doprovodil charakteristickým falzetovým zachechtáním vždy tichého hlasu. A právě tato „momentovost“, autentické uchopení bezprostředního okamžiku inspirace, je možná tím nejpodstatnějším hudebně-teoreticky uchopitelným rysem jeho tvorby.

Měl to štěstí, že se kolem něj v posledních 15 letech jeho života vytvořil úzký okruh oddaných stoupců. Je třeba vynést jeho dílo nejen z tohoto okruhu, ale též z Brna atd.

Napsal jsem, že FGE nenechal snad jedinou svou hudební myšlenku němou: přejme si, aby tyto myšlenky, nezůstaly vyjádřené jen na papíře a dostalo se jim nejen četných, ale i viditelných, na stálém repertoiru figurujících provedení.

Snad se podařilo na „případ Emmert“ nejenom zavzpomínat, ale i jej trochu objasnit.